

Neslyším šach. Nevidím mat.

TEXT: Petr Pánek / **FOTO:** archiv Věry Macháčkové

Zdroj: vyprávění Věry a Romana Macháčkových

Komunita brněnských neslyšících přišla před půl rokem o velmi zajímavou osobnost. SVATOPLUK PROCHÁZKA možná nebyl výjimečným člověkem. Protože se výjimečným stát nesměl. Inteligentní, všestranně nadaný, a přitom skromný člověk žil v „blbé“ době.

Svatopluk Procházka v srpnu 1979

Syn továrníka

Svatopluk Procházka se narodil v Brně 19. července 1928 v rodině známého papírníka Svatopluka Procházky a jeho ženy Zdeny. Jeho děda Jan Procházka zde založil v Mlýnské ulici roku 1895 továrnu na papír a obchodní knihy, pozdější známou značku Prošit. Vyráběli různé kalendáře, účetní knihy, bloky a hlavně sešity. Tím se proslavili. Velkoobchod měli v České ulici. Papírna byla majetkem rodiny Procházkových až do znárodnění v roce 1948, kdy byl Prošit začleněn do Moravskoslezských papíren, n.p.

Svatík, jak mu v rodině říkali, měl o tři roky starší sestru Zdenu. O sedm let později se narodila ještě mladší sestra Věra, kterou neslyšící znají pod jménem Macháčková. Nejstarší Zdena dobře slyšela, ale měla problémy se zrakem. Věra naopak neslyšela, ale dobře viděla. Svatík sám měl problém s očima i se sluchem.

Navštěvoval školu pro sluchově postižené na Svatém Kopečku u Olomouce, poslední ročník pak v Brně. Přestože dosahoval ve škole velice dobrých výsledků, sluchové postižení mu v té době neumožnilo pokračovat dál na obchodní akademii, a proto se v Brně vyučil knihvazačem. Během učňov-

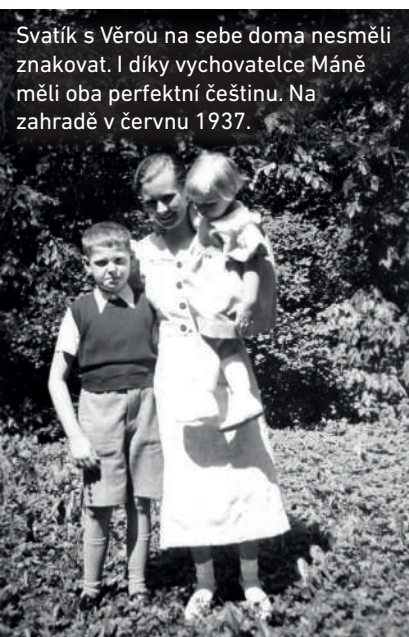
Rodina továrníka Procházky s vychovatelkou. Svatík v popředí. Vychovatelka Mária drží v náručí Věru Macháčkovou. Brno, 22. 7. 1936

ských let docházel na kurs účetnictví, neboť jeho tatínek počítal s tím, že převezme účetnictví v jeho papírnách. Tam také po válce nastoupil a brzy se vypracoval na samostatného účetního.

Znárodnění v roce 1948 ukončilo Svátovu slibně se rozvíjející kariéru v prosperující továrně a celá rodina papírníka Procházky byla komunistickým režimem tvrdě pronásledována. Pro Svatíka to znamenalo nemožnost najít dobré zaměstnání, a tak nakonec skončil jako řezač papíru v brněnské Dřutěvě, kde pracoval až do důchodu.

Rodina

V roce 1950 se oženil s neslyšící Janou Brejchovou (*její příběh viz Gong 7-9/2015*). Bezdětné manželství ale skončilo po pěti letech rozvodem. Pak

Svatík s Věrou na sebe doma nesměli znakovat. I díky vychovatelce Máně měli oba perfektní češtinu. Na zahradě v červnu 1937.

S Věrou si Svatík dobře rozuměl

žil v harmonickém přátelství s neslyšící Věrou Waldhansovou (*její příběh viz Unie 5/2001*).

Sváta žil s minimem prostředků v malé garsonce v Brně. O to více se upnul na rodiče, které nadevše miloval, a na svou mladší sestru Věru, se kterou si i vzhledem ke stejnému sluchovému postižení nejlépe rozuměl. Společně s jejím manželem Vaškem Macháčkem a jejich dětmi pak trávil hodně svého volného času, jak v Brně, tak v Praze a na chalupě ve středočeských Voticích.

Po r. 1989 nastal zlom v jeho životě. Protože byl Svatík velice spori-vý a skromný, dokázal si do důcho-

Za volantem, asi 1938

Z ANGLICKÉ HRY DO INDICKÉ OBRANY

Z jeho šachové tvorby jako ukázkou vybíráme partii **Jaroslav Schmid – Svatopluk Procházka**. V Otrokovicích 8. 5. 1972 sehráli málo užívané zahájení Anglické hry, v níž pak přešli do Královské indické obrany:

1. c4 g6 2. d4 Sg7 3. e3 d6 4. Jf3 f5 5. Sd2 Jf6 6. Sd3 e6 7. h3 0-0 8. 0-0 Jc6 9. Jh2 e5 10. dxe5 dxe5 11. Jc2 Se6 12. b3 e4 13. Jc3 De7 14. De1 Jb4 15. Vc1 Jxc2 16. Vxc2 Vfd8 17. Sc1 Vd3 18. Jb1 Vad8 19. Vd2 Vxd2 20. Jxd2 Jd7 21. De2 Je5 22. Sb2 Jd3 23. Sxg7 Dxc7 24. f3

½ – ½

PAMĚTNÍCI VZPOMÍNAJÍ

Ota Panský

Šachové mistrovství světa v Brně bylo v roce 1994. Tento rok si velice dobře pamatuji (v jeho průběhu se mi narodil syn). Na zabezpečení přípravy MS jsem se Svátou spolupracoval. Několikrát jsme zašli za tehdejším činovníkem šachového svazu panem Blatným.

Někdy v roce 1991–1992 jsem se Svátou dojednal v brněnské Kociánce první mistrovství ČR v šachu dětí a mládeže. Asi osm dětí se SP hrálo společně s ostatními handicapovanými. Další rok to dělal Sváta sám, já už byl v Olomouci.

Věra Strnadová

Svátu Procházku jsem poznala před mnoha lety v Brně. Já jsem tehdy znakový jazyk ještě ani trochu neovládala, takže jsme spolu komunikovali jen mluvením a odezíráním. To mne překvapilo, protože není běžné, aby od narození neslyšící člověk tak perfektně ovládal češtinu, i když výslovnost měl trochu nezvyklou. Rád četl knihy a rozuměl jim. Byl to velmi laskavý člověk – a gentleman.

Eva Borovičková

Vzpomínám na Svátu Procházku, jak byl v televizi. Reportáž natočil Josef Brožík pro TKN v roce 1994. Mluvili o MS v šachu družstev neslyšících. Na toto mistrovství se přihlásilo nejvíc družstev – 20 států, byl to nevídaný rekord a je dodnes.

Později se chtěl už zbavit šachových časopisů a literatury a věnovat to klubu. Přivítal mě u sebe v domě v Židenicích spolu s fenkou plemene Kavalír King Charles španěl.

Svatík (druhý zprava) s bratrancem a sestřenicemi. Vysoké, 1937

du našetřit takovou částku, která mu umožnila splnit si jeden ze svých snů. Od paní Vaňkové, vdovy po Rostislavu Vaňkovi (*jeho příběh viz Unie 3–4/2019*), si koupil zanedbaný rodinný dům v brněnských Židenicích, kde paní nechal doživotně bydlet a v rámci svých možností o ni pečoval.

Cestování

Oba Svatoplukovi rodiče se bohužel nedožili pádu komunismu. V restitučních byla část majetku rodiny Procházkových vrácena třem žijícím sourozencům. Svátovi to umožnilo kompletně zrekonstruovat svůj dům, což jej nesmírně naplňovalo. Spolu se svou sestrou Věrou a jejím manželem se rozhodli uskutečnit si své sny a začali cestovat po celém světě, a to i přesto, že v té době se již Svatíkovi velice zhoršil zrak.

V letech 1994 až 2002 procestovala tato trojice neslyšících cestovatelů Severní Ameriku (USA, Kanadu), Jižní Ameriku (Mexiko, Bolívii, Peru), Asii (Japonsko, Čínu, Hongkong), Afriku (Tunis) a půlku Evropy.

Bohužel ke stáří na něho doléhala nemoc a nemohl už žít sám, a tak se přestěhoval do penzionu pro pacienty s Alzheimerovou nemocí do Křtin. Tam také zemřel přesně v den svých 91. narozenin, 19. července 2019. Svou starší sestru Zdenu přežil o šest let.

Zájmy

Přestože byl Svatík silně slabozraký, věnoval se všestranně mnoha zájmům. Kvůli očím nemohl sportovat,

*„Svatík neslyšel a skoro neviděl, přesto se věnoval mnoha zájmům,“
říká Věra Macháčková*

Svatík se strýcem Janem Procházkou, před nimi zleva otec Svatopluk Procházka, babička Aloisie Najmanová, maminka Zdena Procházková a sestra Věra, asi 1940

ale miloval vodu. Jezdil si zaplavat na Brněnskou přehradu. Měl tam i skládací kajak a s bratrancem veslovali po přehradě. Ačkoliv nemohl řídit, miloval auta, byl členem brněnského Automotoklubu neslyšících a účastnil se závodů jako spolujezdec. Hodně a rád četl, dokud mu to jeho stále se zhoršující zrak umožňoval. S oblibou lyžoval, zajímal se o politiku. Rád ochutnával speciální jídla v každé zemi, kterou navštívil. Doma v Brně pak zašel do restaurace, kde tuto exotickou kuchyni vařili. Aktivně působil mezi brněnskými neslyšícími, měl rád společnost.

Šachy

Svatopluk Procházka byl vášnivým šachistou a silným praktickým hráčem. Byl členem Sportovního klubu neslyšících Brno. Předsedou jejich šachového oddílu, založeného už v roce 1950, byl v té době legendární dr. Švábenský. Svatík se stal v 90. letech jeho nástupcem.

Při své houževnatosti nevynechal snad ani jedinou příležitost změřit

šachové schopnosti s přeborníky ve všech soutěžích a přeborech ČSSR. Reprezentoval ČSSR i mezinárodně, namátkou třeba 7.–9. II. 1980 na turnaji v Trenčíně proti šachistům NDR, Polska a Maďarska. V roce 1994 řídil v Brně mistrovství světa v šachu neslyšících družstev. Emblém šampionátu namalovala jeho sestra Věra.

Zleva: František Gottwald s manželkou, Věra, Svatík s Věrou Waldhansovou. Brno, 1955

Se sestrou Věrou v USA, Utahu v létě 1994